

Magyar Katolikus Püspöki Konferencia

Irányelvek a kiskorúak védelmében

a 2012. szeptember 4-5-i dokumentum kiegészített változata

Budapest, 2014. június 11.

Bevezetés

A kiskorúak sérelmére elkövetett különböző szexuális bűncselekmények, különösen ha ezek gyanúja klerikusok, szerzetesek vagy egyházi alkalmazottak esetében merül fel, megújult figyelmet és elkötelezettséget kívánnak az egyházi közösség részéről. A jelen irányelvek legfőbb célja a kiskorúak védelme, a jövő papok, szerzetesek, egyházi alkalmazottak és munkatársak képzése, hogy az egyházi szolgálat valóban mindig egyértelmű tanúságot tegyen a krisztusi küldetésről, valamint hogy a sértettnek – ha szükséges – kellő lelkipásztori támogatásban részesüljenek. Az Egyház – a püspök vagy egy megbízottja személyében – kész arra, hogy meghallgassa az esetleges sértetteket és családtagjaikat, és lelki segítséget nyújtson neki.

Hogy az esetleges panaszok, hírek vagy az azokat kiváltó olykor súlyos esetek kezelése és minden ilyen veszély elhárítása mindenkor felelősségteljes és áttekinthető módon történjen, több országban hasznosnak bizonyultak az eljárást összefoglaló közös irányelvek. Ezek megkönnyítik a világi hatóságokkal való egységes együttműködést is, és lehetővé teszik a leghelyesebb gyakorlat kialakítását.

A Hittani Kongregáció 2011. május 3-án kelt körlevelében (*Lettera circolare per aiutare le Conferenze Episcopali per preparare Linee guida per il trattamento dei casi di abuso sessuale nei confronti di minori da parte di chierici*) felszólítja a püspöki konferenciákat az erre vonatkozó irányelvek összeállítására, különös tekintettel a kérdésről legújabban kiadott egyházi jogszabályokra és a különböző országokban hatályos világi jogra. A jelen irányelvek a hatályos kánoni előírások helyes alkalmazását kívánják segíteni ebben a kérdéskörben, továbbá előmozdítani a kérdés megfelelő kezelését az állami jog vonatkozásában.

I. ALAPFOGALMAK

1. *Az egyházi jogban*

Sokszor általánosan használják a kiskorúak sérelmére elkövetett szexuális visszaélés fogalmát. Ezért szükséges leszögezni, hogy milyen cselekmények büntetendők a kánonjog és a világi jog szerint, és mi a törvény szövegeiben szereplő alapfogalmak jelentése. A II. János Pál pápa által 2001. április 30-án kiadott *Sacramentorum sanctitatis tutela* kezdetű motu

proprioal¹ kihirdetett és XVI. Benedek pápa 2010. május 21-én jóváhagyott módosításaival ellátott normák² 6. cikkelye 1. §-a szerint a jó erkölcs elleni legsúlyosabb bűncselekmények, melyekről az ítélelhozatal a Hittani Kongregációnak van fenntartva, a következők:

1) A Tízparancsolat 6. parancsa ellen elkövetett bűncselekmény, melyet egy klerikus 18 év alatti kiskorúval követ el; ebben a pontban a kiskorúval egyenlő megítélés alá esik az a személy, aki állapotszerűen nem rendelkezik értelmé teljes használatával.

2) Ide tartozik a 14 év alatti kiskorúakat ábrázoló pornográf képek beszerzése vagy tartása, vagy terjesztése szexuális örömszerzés céljából, valamely klerikus részéről, bármilyen módon és bármilyen eszközzel történik is.

2. § Azt a klerikust, aki az 1. §-ban említett bűncselekményeket elköveti, a bűncselekmény súlyossága szerint kell büntetni, nem kizárva a – klerikusi állapotból való – elbocsátást vagy a letételt sem.

A fenti bűncselekményi alakzatok sokkal szélesebb körű tényállásokat jelölnek, mint amit a világi büntetőjog szem előtt szokott tartani. A 6. parancsolatra való utalás ugyanis büntetendővé teszi a 6. parancs elleni olyan súlyos bűnöt, amelyeket egy klerikus 18 éven aluli kiskorúval a szexualitás terén, vagy akár általános erotikus összefüggésben elkövethet. Tehát messze nem csupán az erőszakos nemi közösülés vagy a szemérem elleni erőszak eseteiről van szó.

2. A magyar világi jogban

Ld.: függelék

II. KÁNONJOGI TUDNIVALÓK

1. A meg nem engedett magatartásról szóló hírek és a valószínűség megítélése

A vizsgálat megkezdése tekintetében, amennyiben kiskorúak kárára klerikusok által elkövetett bűntények jutnak tudomására, az illetékes egyházi hatóság a bűntény elkövetése szerinti ordinárius vagy az illető elkövető ordináriusa (a pápai jogú szerzetesrendek esetében a legfőbb szerzetesi előljáró). Amikor a püspöknek értesülése van esetleges szexuális visszaélésekről kiskorúak sérelmére a joghatósága alá tartozó klerikusok részéről, elsőként meg kell bizonyosodnia egy szigorúan előzetes jellegű vizsgálat révén, amint ezt az Egyházi

¹ AAS 93 (2001) 737-739.

² Hittani Kongregáció, *Potestas Ecclesiae* instrukció, 2001. április 30.

Törvénykönyv CIC 1717. kánonja előírja a *notitia criminis* valószerűsége ellenőrzése tekintetében. Ezt a feladatot, amennyiben ezt helyesnek és alkalmasnak ítéli, rábízhatja erre alkalmas, kipróbált körütekintéssel és tapasztalattal rendelkező személyre, gondoskodván arról, hogy minden érintett személy hírnevét a lehető legjobban védelmezzék.

Az egyetemes jog szerint mindenkor kötelezőek a szentségi pecsétet (gyónási titkot) védő előírások³.

A hír valószínűségéről a lehető leggyorsabban véleményt kell formálni.

Ebben a szakaszban a püspök józan megítélésére van bízva, hogy eldöntse, informálja-e vagy sem az illető klerikust a vádokról, és alkalmaz-e irányában esetleges intézkedéseket, hogy elkerüljék a feltételezett bűncselekmények megismétlődésének kockázatát, fenntartva azonban az ártatlanság vélelmét mindaddig, amíg az ellenkezője bizonyítást nem nyer. „A helyi püspöknek mindig megvan a hatalma, hogy védje a gyermekeket azáltal, hogy egyházmegyéje bármely papjának tevékenységét korlátozza. Ez rendes hatalmának részét alkotja, mellyel bármely szükséges mértékben élnie kell annak biztosítására, nehogy a gyermekek kárt szenvedjenek. És ez a hatalom a püspök megítélése szerint gyakorolható bármilyen kánoni eljárás előtt, alatt és után”⁴.

Amikor az említett viselkedés valószínűnek bizonyul s így az előzetes vizsgálat „teljesen feleslegesnek” tűnik, a püspök feljelentheti az illető klerikust közvetlenül a Hittani Kongregációnál a tényállás meghatározása céljából (vö. CIC c. 1717, 1.§; *Normae de delictis Congregationi pro doctrina fidei reservatis seu Normae de delictis contra fidem necnon de gravioribus delictis*, 17. cikkely)⁵.

Ha viszont kizártnak találja a klerikusnak felrótt meg nem engedett cselekmények valószínűségét, és ezért úgy dönt, hogy további eljárást nem folytat, a püspöknek titkos levéltárában meg kell őriznie egy alkalmas dokumentációt, mely szükség esetén lehetővé teszi annak tanúsítását, hogy mit tettek a valószínűség megítélésére, és milyen indokok alapján döntöttek.

---

³ CIC 983. k. 1-2. §, CIC 984. k. 1-2. §, CIC 1388. k. 1-2. §. stb.

⁴ Segédkönyv a Hittani Kongregáció alapvető eljárásainak megértéséhez a szexuális bűncselekmények vádjának fennforgása esetén.

⁵ Vö. CIC 1717. k. 1. §.

2. Az előzetes vizsgálat

Abban az esetben, ha nem tudták kizárni a bűncselekményről szóló értesülések valószínűségét, a püspöknek el kell indítania az előzetes vizsgálatot, az 1717. kánon előírásainak megfelelő módon. Különösen fontos, hogy amennyiben a püspök úgy ítéli meg, hogy nem szükséges személyesen eljárnia, nevezzen ki erre a feladatra egy papot, aki jártas a peres ügyekben, körültekintő a döntésekben, valamint egy másik papot a jegyző feladatára. A vizsgálatnak rekonstruálnia kell a következőket: a bűnös cselekedet tényeit, a bűnös cselekedetek számát és idejét, az áldozatok adatait és korát, az okozott kárt, a szentségi fórum esetleges érintettségét, esetleges egyéb elkövetett bűnöket, akkor is, ha ezek nem a legsúlyosabbak közé tartoznak.

A vizsgálat során össze lehet gyűjteni dokumentumokat, tanúvallomásokat és információkat, esetlegesen olyan püspökök felé is kérdéseket intézve, akiknek egyházmegyéjében a vizsgált személy tartózkodott. Örködni kell a megvádolt személy jó hírneve felett, meg kell hallgatni az áldozatot / áldozatokat és be kell gyűjteni a világi hatóságoknál keletkezett valamennyi dokumentumot is, ahol vannak ilyenek. Amennyire lehetséges, az okozott ár tekintetében az *ex bono et aequo* elvet kell érvényesíteni (vö. CIC c. 1718, 4.§).

Ekkor már – hacsak súlyos érvek nem szólnak ellene – a gyanúsított klerikust értesíteni kell a vádakról, és lehetőséget kell adni, hogy válaszoljon rájuk.

Az előzetes vizsgálat során a püspöknek, amennyiben szükségesnek tartja, a bűncselekmények ismétlése veszélyének elkerülésére intézkedéseket kell hoznia a vádlott klerikus vonatkozásában (a *Normae de delictis reservatis* 19. cikkelye értelmében), fenntartva azonban az ártatlanság vélelmét, amíg ennek ellenkezője be nem bizonyosul. Erre a célra általában nem megfelelő a klerikus egyszerű áthelyezése, hacsak ez nem jár megbízatása jellegének lényegi módosításával.

Az előzetes vizsgálat kezdetétől fogva az ordinárius illetve a keleti előjáró jogában áll életbe léptetni a CIC 1722. kánonja illetve a Keleti Egyházak Törvénykönyve (CCEO) 1473. kánonja szerinti intézkedéseket⁶. Az ordinárius eszerint “A botrányok megelőzésére, a tanúk szabadságának védelmére és az igazságszolgáltatás menetének biztosítására az ordinárius az ügyész meghallgatásával és magának a vádlottnak a megidézése után az eljárás bármely

---

⁶ Hittani Kongregáció, Irányelvek a legsúlyosabb bűncselekmények kezelésére, 2010. május 21., 19. cikkely.

pontján eltilthatja a vádlottat a szent szolgálattól, valamely egyházi hivataltól vagy feladattól, előírhatja vagy megtilthatja számára egy bizonyos helyen vagy területen való tartózkodást, vagy eltilthatja azt is, hogy a szent eucharisziában nyilvánosan részesüljön⁷.

Az ilyen megelőző jellegű intézkedések hatásai külön határozattal szűnnek meg, ha kitűnik, hogy nem szükségesek, automatikusan megszűnnek viszont a büntetőper szabályos befejezésével⁸.

A fenti megelőző intézkedéseket úgy kell meghozni, hogy azokban lehetőleg az érintett klerikus is működjön együtt, ám azok hatásossága semmiképpen sem csökkenjen⁹. A megelőző intézkedések alkalmazása nem függhet az érintett klerikus beleegyezésétől.

Hacsak azok a cselekmények, amelyekkel a klerikust vádolják, nem közismertek, minden alkalmas óvintézkedést meg kell tenni annak érdekében, hogy az alkalmazott intézkedések a klerikus jó hírét ne sértsék. A hozott megelőző intézkedések indokát ilyenkor nem szükséges nyilvánosságra hozni, hacsak ezt megfelelő körülmények nem indokolják.

Az előzetes vizsgálat során végzett cselekményekről a teljes dokumentációt meg kell őrizni az 1719. kánonnak megfelelően.

Ha az előzetes vizsgálat alapján a klerikus ellen felhozott gyanú olyannak bizonyul, hogy megalapozza a vád valószínűségét, a püspöknek értesítenie kell a vizsgálatról a Hittani Kongregációt a *Normae de delictis* 16. cikkelyének rendelkezése szerint úgy, hogy ez a Kongregáció hozhassa meg a további döntéseket.

Ha viszont az előzetes vizsgálat után nincsenek meg a feltételei annak, hogy a klerikus ellen valószínű vádat lehessen emelni, akkor a vizsgálatnak alávetett személyt fel kell oldani minden gyanúsítástól, és ha szükséges, törekedni kell jó hírének helyreállítására.

3. Az eljárás módja az előzetes vizsgálat után

A *Normae de delictis* 21. cikkelyének 1. §-a az ilyen súlyos bűncselekmények (*delicta graviora*) esetében bírói eljárást tart szem előtt.

Fenntartva a Hittani Kongregáció azon jogát, hogy az ügyet magához vonja a *Normae de delictis reservatis* 16. cikkelye alapján, az ordináriusok feladata az elsőfokú büntetőeljárás lefolytatása, melyet az említett dikasztérium útmutatásai szerint kell végezni; ez a

---

⁷ Vö. : CIC 1722.k.

⁸ Vö.: CIC 1722. k.

⁹ Mindenképpen ki kell zárni a gyanúsításban szereplő bűncselekmény megismétlésének veszélyét.

Kongregáció minden eset tekintetében a másodfokú bíróság. Ezek az útmutatások azt követően érkeznek meg, hogy az ordinárius az előzetes vizsgálat anyagát a Kongregációhoz felterjesztette. Ha bírói eljárás folyik az egyházmegyében (első fokon), az ítéletet hozó egyházmegyei bíróságnak ilyen esetekben három bíróból kell állnia¹⁰, mivel az 1395. kánon 2. §-a szerint ilyen ügyekben kiszabható a klerikusi állapotból való elbocsátás is. A bírókon kívül az adott ügyre nézve ki kell jelölni az ügyészt és a jegyzőt is. Hacsak a Hittani Kongregáció felmentést nem ad, ilyen ügyekben az összes bírónak, az ügyésznek és a jegyzőnek is papoknak kell lenniük. Alkalmasnak tűnik, hogy minden egyházmegye gondoskodjon olyan klerikusok jelenlétéről, akik kimagasló körültekintéssel és jogi tapasztalattal rendelkeznek, és akik esetleg egy bírói testület részesei lehetnek.

Ha a Hittani Kongregáció úgy rendelkezik, hogy peren kívüli határozattal kell vagy lehet az ügyet eldönteni¹¹, a püspöknek mégis garantálnia kell, hogy a vádlott klerikus gyakorolhassa jogát a védekezéshez¹².

Ha egy klerikus bűnösnek bizonyult kiskorú sérelmére elkövetett, a kánonjog szerinti szexuális bűncselekményben, akkor egyházi büntetéseket *kell* rá kiszabni, amelyek alapvetően két típusba sorolhatóak: 1) olyan intézkedések, amelyek szűkítik nyilvános szolgálatát, teljes mértékben, vagy csupán a kiskorúak kizárására korlátozva. Ezeket az intézkedéseket büntetőjogi irat kísérheti; 2) egyházi büntetések, amelyek közül a legsúlyosabb a klerikusi állapotból való elbocsátás¹³. Ameddig büntetés jogerősen nem kerül kiszabásra, indokolt az érintettet a nyilvános szolgálattól teljesen eltiltani, vagy legalább oly módon, hogy ne lehessen kapcsolatban kiskorúakkal.

Az Egyházi Törvénykönyv általános szabályai szerint (1342. k. 2 §) az örökre szóló büntetéseket nem lehet peren kívüli határozattal kiszabni vagy kinyilvánítani. Hogy erre mégis lehetőség legyen, a püspöknek, aki ilyen ügyekben amúgy is a Hittani Kongregációhoz kell, hogy forduljon, kérnie kell ezt ugyanettől a Kongregációtól. A Kongregáció jogosult az ügyet a pápa elé terjeszteni döntés végett a *Normae de Delictis* 21. cikkelyének 2. § 2. pontja szerint.

---

¹⁰ Vö.: CIC 1425. k. 1.§, 2°.

¹¹ Vö.: *Normae de delictis*, 21. cikkely.

¹² Vö.: CIC 1720. k.

¹³ Vö.: CIC 1395. k.§ 2.

Eszerint közvetlenül pápai döntésre terjesztheti a Kongregáció az ügyet a klerikusi állapotból való elbocsátás vagy a letétel céljából, a cölibátus alóli felmentéssel együtt, a legsúlyosabb ügyekben, amikor nyilvánvaló a bűncselekmény elkövetése.

A Hittani Kongregációnak arra is felhatalmazása van, hogy közvetlenül a pápa elé terjessze a legsúlyosabb ügyeket a klerikusi állapotból történő, hivatalból végzett (*ex officio*) elbocsátás céljából.

Alkalmas, hogy az ügyről dokumentáció maradjon az egyházmegyei hivatal titkos levéltárában (vö.: CIC 489. k., 490. k. 1.§ és 1719. k.).

A fegyelmi vagy a büntetőeljárások egész tartama alatt biztosítani kell a klerikus számára az igazságos ellátást, valamint azt a lehetőséget, hogy gyakorolja jogát a védekezésre.

A bűnösnek bizonyult klerikus vállalkozhat felelősségtudatának elmélyítésére és életének komoly megújítására, akár megfelelő terapeutikus, illetve rehabilitációs folyamatok révén is. Cselekményeiért azonban teljes felelősséggel tartozik.

Amennyiben bebizonyosodik, hogy a klerikust igazságtalanul vádolták meg, a büntető per ideje után a lehetőségeknek és körülményeknek függvényében rehabilitálni kell őt.

A fent említett visszaélések áldozatairól való gondoskodás magába kell, hogy foglalja a terápiát is, amelyben az érintett egyházmegyék illetve szerzetesrendek szakértői segítséget kötelesek nyújtani; valamint ide tartozik az áldozatokról való lelkipásztori gondoskodás is, akinek meg kell adni minden információt arról a jogáról, hogy a kánoni eljárásokban is felléphet sértett félként és kérheti kárának megtérítését a bűn elkövetőjétől (CIC 1729.k.; CCEO 1483.k.).

4. Eljárás világi alkalmazottak és önkéntes kisegítők esetében

Hogy az egyházi intézményekben vagy az egyházi szervezésű programokon a kiskorúak védelme minél hatékonyabb legyen, ki kell térni a világi alkalmazottak és az önkéntes segítőik felelősségére is. Hazánkban ugyanis – különösen az oktatási- és nevelő intézményekben – a munkatársak túlnyomó többsége világi személy. Ugyanígy számos világi kisegítő vagy önkéntes vesz részt az ifjúsági programok lebonyolításában.

Ha bármilyen egyházi intézmény világi alkalmazottja ellen merül fel kiskorúak elleni olyan szexuális vagy erotikus magatartás vádja, amely klerikusok esetében a fenti előírások

szerint büntetendő¹⁴, akkor szintén indokolt, hogy amennyiben fennáll a cselekmény elkövetésének valószínű gyanúja, az ügy teljes kivizsgálásáig és eldöntéséig az illető fel legyen függesztve minden olyan tevékenységtől, amelynek keretében a kiskorúakat veszélyeztethetné. Ha önkéntes kisegítőkről van szó, akik semmiféle munkaviszonyban, vagy megbízási viszonyban nincsenek az Egyházzal, vagy annak valamely intézményével, ezt az intézkedést azonnal foganatosítani lehet.

A munkaviszonyban vagy megbízási viszonyban lévők esetében már a munkaszerződéseket úgy kell megkötni, hogy a munkáltató számára ez a jog biztosítva legyen, mégpedig annak a kötelezettségvállalásnak a keretében, amellyel a munkavállaló elfogadja, hogy tiszteletben tartja az intézmény működésének katolikus jellegét. Ugyanebben a szerződésben a világi munkavállalónak vállalnia kell, hogy olyan kiskorúak sérelmére elkövetett cselekmény esetén, mely államilag büntetendő, vagy amely államilag ugyan nem büntetendő, de egyházjogilag a klerikusok számára az 1395. k. 1. §-a és a *Normae de delictis* 6. cikkelye értelmében büntetendő, a munkáltató a munkaviszonyt megszünteti.

III. BÜNTETŐJOGI VONATKOZÁSOK ÉS KAPCSOLATOK A VILÁGI HATÓSÁGOKKAL

1. A kánoni eljárás önállósága

Az említett cselekményekkel kapcsolatban a kánoni eljárás független attól, amit ugyanazokért a cselekedetekért az állami jogrend szerint folytatnak le. Következésképpen az egyházi hatóság nem hagyhatja a tények értékelését a világi hatóság jogerős vagy nem jogerős ítéletére, hanem a kánonjogi értelemben vett bűncselekmények szempontjából az egyházi eljárás keretében kell értékelnie az esetet. Ha állami jog szerinti büntető eljárás nincs is folyamatban, az egyházi hatóságnak mégis késedelem nélkül meg kell tennie az egyházi jog szerint szükséges lépéseket (vö.: fent 1.), ha ilyen cselekményekről kap hírt, ítéletet kell alkotnia ennek valószínűségéről, és ha szükséges, meg kell kezdenie az előzetes vizsgálatot, és alkalmas óvintézkedéseket kell hoznia a fiatalok veszélyeztetése lehetőségének kizárására.

2. Együtműködés a világi hatóságokkal

Ha a fenti cselekmények miatt vizsgálat van folyamatban vagy büntetőeljárás kezdődött az állami jog szerint, fontos az egyházi hatóság együtműködése a világi

---

¹⁴ Ld.: *Normae de delictis* 6. cikkely 1. §; vö.: fent I.

hatóságokkal, kinek-kinek a saját illetékességi körében, tiszteletben tartva a világi, illetőleg a kétoldalú egyezményekben szereplő előírásokat.

A kánonjog szerinti feljelentés nem vonja maga után semmiképpen annak a jognak a megvonását vagy korlátozását, hogy az illetékes polgári jogi fórum előtt eljárást indítsanak. Amennyiben a feljelentő úgy határoz, hogy a világi fórum előtt is eljárást kezdeményez, az illetékes egyházi hatóságnak az érvényes kánonjogi és világi jogi előírások figyelembe vételével gondoskodnia kell minden lehetséges lelki és pszichológiai támogatásról az áldozatok számára. Amennyiben felmerül a gyanú, hogy az adott állam törvényei szerint bűncselekmény történt, a 2011. évi CCVI. törvény 13. § (2) megtartásával kell eljárni: *“Az egyházi személy a hitéleti szolgálata során tudomására jutott, személyiségi jogot érintő információkat nem köteles állami hatóság tudomására hozni.”*, az illetékes ordinárius vagy megbízottja azt a javaslatot teszi a panasztevőnek, hogy az egyházi eljárástól függetlenül forduljon az állami hatóságokhoz.

IV. ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

Az idézett egyházi jogszabályok alapján egyértelmű a Hittani Kongregáció illetékessége. Annak tiszteletben tartásával az elkövetés helye szerinti ordinárius illetékes az egyes esetekben eljárni, fenntartva a pápai jogú klerikusi szerzetesintézmények és a megszentelt élet egyéb, klerikusok inkardinálására jogosult intézményei nagyobb előjáróinak illetékességét és felelősségét.

Az Apostoli Szentszék egészének és a Püspöki Konferenciának az ilyen esetekben sem közvetlen, sem közvetett felelőssége nincs.

A püspöki konferencia és a szerzetes előjárók konferenciái sajátos irányelveket határoznak meg, hogy miképpen készítsék fel az egyházmegyei illetve a szerzetes papságot a szemináriumi képzéstől kezdve, majd később a folyamatos továbbképzés formájában. Elkészítenek egy viselkedési kódexet is a klérus számára, valamint azon alkalmazottak számára is, akik egyházi fenntartású intézményekben fiatalok körében dolgoznak.